

XORIJIY TILNI KLASTER YORDAMIDA RIVOJLANTIRISH

Inobat To'ymanova

Toshkent viloyati Chirchiq shahar iqtisodiyot va pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada chet til o'qitish metodikasi haqida, uning fan sifatida rivojlanish tarixi, chet til o'qitish metodikasida qo'llanilayotgan zamonaviy metod turlari va ulardan foydalanish xususida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *metodika, innovatsiya, chet tili, kommunikatsiya, ko'nikma,*

Bizga ma'lumki, dunyoda xorijiy tillarni o'rganish va o'rgatish turli soha vakillarini jalb etib kelmoqda. Va bu albatta ulardan hamkorlikda ishlashni taqozo etmoqda. Jahon amaliyotida o'quvchilarning xorijiy tillar bo'yicha kasbiy kompetentligini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashga doir innovatsion faoliyatini modernizatsiyalash alohida ahamiyatga molikdir. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasining “Ta’lim va fan sohasini rivojlantirish” bandida “Uzluksiz ta’lim tizimini yanada takomillashtirish, sifatli ta’lim xizmatlarini oshirish, mehnat bozorining zamonaviy ehtiyojlariga mos yuqori malakali kadrlar tayyorlash siyosatini davom ettirish” kabi muhim vazifalar belgilab berilgan edi. Biz bu vazifalarni amaliy jihatlarini quyidagi qaror va farmonlar orqali ko'rishimiz mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi “O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida”gi PF 4947-son farmoni, 2017-yil 20-apreldagi “Oliy ta’lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida”gi PQ 2909-son qarori, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2013-yil 8-may “Uzluksiz ta’lim tiziminining chet tillar bo'yicha Davlat Ta’lim Standartlarini tasdiqlash to'g'risida”gi PQ 1875-sonli qarorlari hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalar amalga oshirilgan. Butun jahon hamjamiyatiga munosib o'rin egallashga harakat qilayotgan xalqimiz uchun xorijiy tillarni mukammal bilishning ahamiyati juda kattadir. Bundan tashqari, xorijiy tillarni tez va oson o'rganish uchun ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyatga egadir.

Professional til ko'nikmalarini rivojlantirish bosqichida o'qituvchining yordami o'quvchilarni qo'shimcha materiallarni mustaqil ravishda egallash, olingan ma'lumotlarni tanqidiy tushunish va ularni taqdim etish kabi faoliyatga yo'naltiradigan pedagogik texnologiyalarni tanlash va ulardan foydalanishdan iborat. Maxsus professional yo'naltirilgan hikoya chizig'i bilan rol o'ynash o'yinlari va loyihada ishlash kabi tadbirlar alohida ahamiyatga ega. Rolli o'yinlarning ma'lum bir professional maqsadning dolzarbligi shundaki, u ham o'qitishning, ham kelajakdagi pedagogik faoliyatning xususiyatlarini o'z ichiga oladi, talabalarga o'zlarini ochib berishga imkon beradi, faol pozitsiyani rivojlantirishga hissa qo'shadi, kasbiy kompetentsiyani shakllantiradi. O'yinning ijtimoiy-psixologik ta'siri o'qituvchilar tomonidan chet tilida muloqot qilish qo'rquvidan xalos

bo'lish, ularning muloqot kompetentsiyasini rivojlantirish va takomillashtirishda namoyon bo'ladi. Ushbu turdagi faoliyatning pedagogik ta'siri talabalarda professional ahamiyatga ega bo'lgan shaxsiy fazilatlarini, kasbiy mahoratni rivojlantirishda, kelajakdagi haqiqiy kasbga imkon qadar yaqin sharoitlarda ularning kuchli va qobiliyatlarini ob'ektiv baholashni shakllantirishda yotadi. Shuni ta'kidlash kerakki, o'z-o'zini anglash fenomeni sifatida o'zini o'zi qadrlash insonga tabiatan berilmaydi, bu uning to'liqligi va yetarililigini shakllantirish va oshirishdir, bu universitetda kasbiy tayyorgarlik vazifalaridan biri, o'yin o'ynash - bu o'quvchilarning o'zini o'zi qadrlash uchun ichki ehtiyojni rivojlanishiga yordam beradigan faoliyatdir.

Ushbu faoliyat turida talabalar dastlab o'zini cheklangan, uzilib qolgan deb bilishadi, dastlab jamoa o'zaro ta'sirning o'ziga xos xususiyatiga ega bo'lgan va shuningdek, rivojlanish vositasi bo'lgan "Men seni ko'rganimdek ..." muloqot-til o'yini tanlangan. O'quvchilarga ma'lum bir til materiallaridan foydalanishga yo'naltirilgan yetarlicha batafsil bayonotlarni tuzish ko'nikmalarini va yozish qobiliyatlarini rivojlantirishga hissa qo'shadigan funktsional va semantik qo'llabquvvatlashlar bilan birgalikda o'yin eng aniq natijalarni beradi [3, 106]. Axborotni saqlash, qayta ishlash va uzatish elektron vositalarining global miqyosdagi infratuzilmasini joriy etish tufayli, uning ko'lami va imkoniyatlari berildi.

Ta'lim jarayonini rivojlantirish va o'zgartirish o'qituvchi va o'quvchilarning dars jarayonida o'zaro ochiq muloqotga kirisha olishiga bog'liqdir. Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan metod va texnologiyalar butun bir dars jarayonini va o'quvchilarning faolligini oshiradi, desak mubolag'a qilmagan bo'lamiz. Pedagogik texnologiyalar o'quvchilarga yangi bilim berish, konikma hosil qilish, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rag'batlantirishda katta ahamiyat kasb etadi. Yangi tamoyillar asosida rivojlanayotgan ta'lim tizimini yosh avlodni barkamol, ma'naviy yetuk inson sifatida shakllantirishga qarata olgandir. Xorijiy tillarni o'rgatishda metodikaning o'rni katta rol o'ynaydi. Metodika bu o'qituvchining qanday dars o'tishini o'rganadi. Metodika tarixga oid adabiyotlarni chuqurroq o'rganish shuni ko'rsatadiki, ayrim tadqiqotchilar metodikani san'at deyдилar. Ular odatda fransuz metodisti Penlash fikriga ishora qiladilar., ya'ni "yaxshi" yoki "yomon" metod yo'q, aksincha "yaxshi" yoki "yomon" o'qituvchilar bor. Bunday fikrdagi kishilarga nemis metodisti E.Ottoning 1924-yilda bayon qilingan fikrlari bilan javob berish mumkin. U jumladan shunday deydi: "Agar kimki metodikani san'at deb hisoblar ekan, u fan nazariyasini uning amalda qo'llanishi bilan qorishtirib yuboradi". Har bir fanda o'z tushunchalar yig'indisi mavjud. Xorijiy til o'qitish metodikasida qabul qilingan asosiy tushunchalar qatoriga quyidagilarni kiritish mumkin: talim sistemasi, ta'lim metodi, ta'lim prinsipi, ta'lim vositasi, metodik usul.

Xorijiy til o'qitish metodi- deyilganda xorijiy til o'rgatishning amaliy, umumta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlariga erishuvni ta'minlovchi muallim va o'quvchi faoliyatining majmuasi tushuniladi. Metod atamasi "ta'lim usullari yig'indisi" va "talimning yo'nalishi" ma'nolarida qo'llanadi. Birinchisi ta'lim nazariyasida jarayon metodlar ma'nosida ishlatilsa, ikkinchi ma'noda uni o'qitish metodikasi tarixiga oid asarlarda uchratishimiz

mumkin. Masalan, xorijiy til o'qitishning tarjima metodi, to'g'ri metod, ongli-qiyosiy metod, an'anaviy metod, intensiv metod va boshqalar hisoblanadi. xorijiy til o'qitish metodikasi didaktika bilan uyg'un, o'zaro bog'langan holda rivojlanib kelgan. Barcha o'quv fanlarining o'qitish nazariyalari didaktika faniga asoslanishi, undan ilmiy ozuqa olishi shubhasiz barchamizga ma'lum. Xorijiy til o'qitish ham didaktikaga asoslanadi. Didaktika ta'limning umumiy nazariyasi, metodika muayyan o'quv predmetini o'qitish ilmi, lingvodidaktika tillarni tillarni o'qitish umumiy nazariyasi, lingvometodika aniq bir tilni o'qitish ilmi sifatida qaraladi. “Metod” atamasi bilim, malaka, ko'nikma egallash, o'quvchilarda dunyoqarashni shakllantirish va bilish imkoniyatlarini yartish yo'lidagi o'qituvchi-pedagog va talabaning yoki o'quvchining ish usuli ma'nolarini bildiradi. Ushbu tushuncha son-sanoqsiz ta'riflarga ega. Xorijiy tillar o'qitilishida metodlarni tadbiq etish uzoq davrlardan boshlangan, prinsiplar esa nisbatan yangiroq metodik atamalardir. Tarixan metodlar 4 guruhga birlashtirib, ularning nomlariga “tarjima”, “to'g'ri”, “qiyosiy”, “aralash” deb atash qabul qilingan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Samarova, S.R. (2019). Methods and technologies for the development of creative thinking of pupils. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 7(10), 37-43.
2. Samarova, S.R., & Mirzayeva, M.M. (2020). The problem of the formation of creative abilities of students in foreign psychology. *An International Multidisciplinary Research Journal*, 10(5), 1937-1943.
3. Rahmanova, M.K. (2019). Talabalarda ijtimoiy faollikni rivojlantirishning nazariy metodologik asoslari. *Xalq ta'limi*. (1), 24-29.

